

Aleg. 20.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie popierania Spółek melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 21. Października 1881. r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu pomiędzy innymi niezadowolonymi petycjami także petycję komitetu c. k. Towarzystwa gosp. gal. w sprawie melioracji rolnych do załatwienia, jeżeli uzna za stosowne, podług sprawozdania komisji.

W petycji tej, wniesionej w myśl uchwały Rady ogólnej galic. Towarzystwa gospodarskiego z dnia 22. Września 1881. r. uprasza komitet tegoż Towarzystwa Wysoki Sejm:

1. Ażeby polecił Wydziałowi krajowemu przedłożenie na najbliższej sesji, projektu zorganizowania krajowej służby melioracyjnej — w tym kierunku, aby wszelkie do dzieła melioracji drugorzędnej odnoszące się plany, tak na wezwanie stron, jak i z inicjatywy kraju, bez kosztów dla stron uskuteczniane być mogły.

2. Ażeby upoważnił Wydział krajowy do udzielania zgłaszającym się stronom interesowanym pomocy technicznej biura melioracyjnego do wypracowania planów bez żądania zwrotu jakichkolwiek kosztów.

Komisya kultury krajowej w sprawozdaniu swoim o powyższej petycji uznała w zasadzie potrzebę przyścia w pomoc dziełu melioracji w kraju — i objawiła zdanie, że koszta planów melioracyjnych jakkolwiek nieznaczne, powstrzymują włościan od przystępowania do spółek wodnych.

Z drugiej strony jednak zauważała komisya, że petycja idzie za daleko żądając, by kraj wziął na siebie koszta zdjęcia i planów melioracji dla poszczególnych właścicieli gruntu, gdyż w tym wypadku namnożyłyby się zgłoszenia i obciążyłyby znacznie budżet krajowy.

Natomiast zgadza się komisya z myślą przyjęcia na koszt kraju kosztów w mowie będących, o ile to dotyczy spółek wodnych w myśl krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Tworzenie bowiem podobnych spółek, które podnieść mogą znakomicie dobrobyt kraju, uważa komisya za obowiązek Reprezentacji kraju, tem bardziej, że koszta stąd urosłe nie obciążą zbytecznie budżetu.

W uwzględnieniu powyższych uwag zaproponowała komisya kultury następują uchwałą:

„Wysoki Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesji przedłożył projekt zorganizowania krajowej służby melioracyjnej w ten sposób — aby wszelkie odnoszące się do dzieła melioracji drugorzędnych czyli spółek wodnych plany, tak na wezwanie stron jak z inicjatywy kraju, względnie Wydziału krajowego, bez kosztów dla stron uskuteczniane być mogły“.

W częściowem załatwieniu tej petycji zawiadomił Wydział krajowy pismem z dnia 6. Grudnia 1881. r. l. 55.738 komitet c. k. galic. Towarzystwa gosp. że w miarę funduszków, jakimi rozporządza na cele melioracyjne, uwzględniać będzie ile możliwości spółki wodne w myśl sprawozdania komisji kultury i życzeń tegoż komitetu.

W tym też duchu odpowiedział Wydział krajowy na nadeszłe w r. b. podania komitetu krakowskiego Towarzystwa rolniczego i Wydziałów powiatowych z Rzeszowa i Jarosławia obiecując bezpłatne wykonanie planów i kosztorysów dla osuszenia 3.500 morgów łąk i pastwisk w powiecie Rzeszowskim i dla zregulowania rzeki Lubaczówki od nowej grobli do Radawy w powiatach Cieszanowskim i Jarosławskim, — jeżeli interesowani ze swej strony pokryją koszta podróży i dyet funkcjonaryuszów biura melioracyjnego, gdyż Wydział krajowy nie mając na ten cel funduszków, — całych kosztów ponosić nie może.

Wyjątek w tym względzie stanowi spółka dla regulacji rzeki Wisłoka na przestrzeni od Beska do Krościenka w powiatach Sanockim, Brzozowskim i Krośnieńskim, dla której to spółki Wysoki Sejm uchwałą z dnia 21. Października 1881 polecił biuru melioracyjnemu wypracować bezpłatnie plany szczegółowe i kosztorysy regulacji tej rzeki.

Zawiazywanie spółek wodnych w kraju naszym, gdzie tyle wód niespławnych, wyrządzających rok rocznie wielkie szkody rolnictwu, jest nieuregulowanych, — a ogromne obszary pól z podglebiem nieprzepuszczalnem — tudzież łąk i pastwisk zabagnionych, potrzebuje melioracji — zasługuje na szczególną uwagę i opiekę c. k. Władz rządowych i Reprezentacji kraju.

W uznaniu tej ważności spółek wodnych dla podniesienia rolnictwa i dobrobytu w kraju, Wysoki Sejm przychodził już kilkakrotnie w pomoc takim przedsięwzięciom bądź to subwencyami bądź też pożyczkami.

Jedną z główniejszych przeszkód dla tworzenia się liczniejszych spółek wodnych w kraju, stanowi, obok braku inicjatywy, obawa przed kosztami przedwstępnyimi zdjęć niwelacyjnych i sporządzania planów wraz z kosztorysem i repartycją kosztów, — które to czynności przed zawiązaniem spółki przedsięwzięte być muszą. Często bowiem zdarzyć się może, że zamierzonej melioracji ze względu na trudności techniczne, prawnicze lub finansowe, przeprowadzić nie można, a w takim razie koszt za elaborat techniczny poniesiony przez inicjatora, z powodu niedojścia spółki do skutku, nie mógłby mu być zwrócony przez ogół interesentów.

Ta niepewność odzyskania kosztów poniesionych na przedwstępne roboty melioracyjne, przez gorliwszych obywateli zajmujących się inicjowaniem tak doniosłych przedsięwzięci w kraju, jest przeszkodą, że spółki wodne nie mogą wejść w życie nawet w takich wypadkach, gdzie spodziewane z podjętej melioracji korzyści nie ulegają najmniejszej wątpliwości, a wykonanie jest możebne i łatwe.

W uwaglednieniu podobnych trudności powstających przy zawiazywaniu się spółek wodnych, zwolnił Wysoki Sejm spółkę zawiązać się mającą dla regulacji rzeki Wisłoka od uiszczenia opłat za pomoc techniczną biura melioracyjnego, a podobnież Wydział krajowy czuł się spowodowanym w 1880. r. polecić biurowi melioracyjnemu wypracować bezpłatnie wszystkie plany i kosztorysy dla regulacji rzeki Żabnicy w powiecie Tarnowskim.

Z powyższych powodów sądzi Wydział krajowy, że byłoby rzeczą słuszną i w innych uwzględnienia godnych wypadkach w podobny sposób przyjść w pomoc wszystkim takim spółkom wodnym w kraju, które mają na celu uregulowanie wód niespławnych — lub melioracje lokalne na większych obszarach. Tym sposobem nie tylko stałoby się zadość względom słuszności, lecz ułatwiłoby się niezmiernie tworzenie się tak doniosłych przedsięwzięci.

Koszta, jakie z tego tytułu wynikną, przyczynią się znacznie do podniesienia produkcji rolniczej w kraju, a spowodują nieznaczne tylko przekroczenie prelimitowanego wydatku na biuro i kurs melioracyjny.

Z tego też powodu Wydział krajowy nie podwyższa tych pozycji w preliminarzu na r. 1883. tem bardziej, że z przyznanej przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa subwencji 1000 zł. a. w. ma jeszcze połowę do dyspozycji.

To popieranie większych, drugorzędnych melioracji (spółek wodnych) jest tem bardziej uzasadnionem i na czasie, ile że Wysoki c. k. Rząd zamierza wstawić w budżet r. 1883. na cele melioracyjne, i to przeważnie na subwencyonowanie spółek wodnych kwotę 500.000 zł. a. w. z której znaczna część ze względu na wielką ilość nieuregulowanych potoków i rzek, tudzież na ogromne przestrzenie ziemi potrzebujące melioracji w kraju naszym, i na Galicyę przypaśby powinna. W braku zaś podobnych spółek wodnych, nie mógłby kraj nasz z tego funduszu korzystać w słusznej mierze.

W myśl powyższych wywodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Upoważnia się Wydział krajowy do udzielania spółkom wodnym zawiązanym w celu regulacji wód niespławnych lub melioracji lokalnej na obszarze wynoszącym najmniej 350 hektarów (600 morgów), bezpłatnej pomocy technicznej biura melioracyjnego dla przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych oraz sporządzenia planów i kosztorysów“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. Sierpnia 1882.

Marszałek krajowy

Dr. Mikołaj Zyblikiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego i Sprawozdawca

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

